

Nr 466.

Godkänd av första kammaren den 11 juni 1937.

Godkänd av andra kammaren den 11 juni 1937.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 193.)

Till KONUNGEN.

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, innefattande anslagen till socialdepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 22) att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Statliga och kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 23 april 1937 dagtecknad proposition, nr 300, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad departementschefen anfört, besluta om igångsättande av statliga och kommunala beredskapsarbeten till en sammanlagd kostnad för staten av högst 15,000,000 kronor, dels till Statliga och kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor, dels ock medgiva, att kvarstående reservationer å de av 1933 och 1934 års riksdagar anvisade reservationsanslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet må av Kungl. Maj:t under budgetåret 1937/1938 disponeras för ifrågakvarande ändamål enligt de ändrade grunder, som av föredragande departementschefen angivits.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till behandling förehåft vissa motionsvis väckta förslag.

Hjälpprogrammet i dess helhet och därmed sammanhängande spørsmål.

I motionerna I: 69 och II: 161 hemställas, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i syfte att bereda företaget, som varaktigt nyanställer äldre, arbetslös tjänsteman, statsbidrag

till täckande av de merkostnader för ordnandet av dennes pensionering, som kunna uppkomma genom den anställdes högre ålder, samt om framläggande inför riksdagen snarast möjligt av de förslag, denna utredning kan föranleda.

Vidare hemställas i motionerna I: 107 och II: 286, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att främja arbetskraftens rörlighet och begränsa strävandena att lokalt monopolisera arbetstillfällena samt framläggande av de förslag, till vilka utredningen må föranleda.

I motionerna I: 108 och II: 217 hemställas, att riksdagen vid behandlingen av frågan om medel till arbetslöshetens bekämpande ville med avseende å de utsatta områdena beakta eller i skrivelse till Kungl. Maj:t upptaga de förslag och synpunkter angående yrkesundervisning, främjande av småindustri och hantverk, förtidspensionering av äldre arbetare till förmån för ortens yngre arbetslösa samt möjligheterna att dit förlägga ny företagsamhet, vilka i motionen närmare utvecklats.

Slutligen har i motionerna I: 185 och II: 381 hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt och allsidig utredning rörande arten och omfånget av arbetslösheten bland särskilt äldre privatanställda samt om framläggande av de förslag till hävande eller lindrande av nämnda arbetslöshet, vilka utredningen kan föranleda.

Med tillfredsställelse har riksdagen konstaterat, att arbetslöshetsläget under det gångna året avsevärt förbättrats. Detta förhållande får emellertid icke inbjuda till alltför optimistisk syn på framtiden. För nästa budgetår synes dock viss sannolikhet tala för att arbetslösheten, såsom departementschefen framhållit, skall sjunka ned till samma nivå som år 1929, då antalet anmälda arbetslösa i medeltal utgjorde 10,000 per månad.

Det centrala problemet för arbetslöshetspolitiken under nästa budgetår kommer enligt departementschefen att bli frågan om arbetslöshetens betvingande inom de svårt hemsökta delarna av Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län ävensom, ehuru i mindre mån, inom vissa delar av Blekinge och Norrbottens län. Tvenne utvägar träda därvid i förgrunden, nämligen åtgärder för utflyttning av ledigbliven arbetskraft samt, i den mån så ej kan ske, understödjande av ny företagsamhet, som ökar arbetstillgången.

Jämväl riksdagen anser, att arbetslöshetspolitiken under nästa budgetår bör bedrivas enligt de sålunda angivna riktlinjerna, därvid den detaljerade utformningen givetvis måste ske under hänsynstagande till olika lokala förhållanden. Innan riksdagen övergår till att yttra sig beträffande vissa synpunkter, som vid hjälpåtgärdernas vidtagande böra beaktas, vill riksdagen förutskicka, att riksdagen är ense med departementschefen därom, att utredning bör ske rörande de utvägar, som kunna anlitas för uppnående av en mera fullständig likvidering av kvarstående arbetslöshet, samt att i samband därmed bör verkställas en allmän översyn över de bestämmelser, som reglera den samhällseliga hjälpverksamheten vid arbetslöshet.

Såvitt riksdagen kan bedöma, hava hittills vunna erfarenheter bekräftat yrkesutbildningens lämplighet såsom medel för befrämjande av rörligheten hos yngre arbetslösa. Det synes riksdagen därför angeläget att vidtagna åt-

gärder för utbildning av arbetslösa fullföljas och i möjligaste mån vidare utvecklas. Icke minst bör därvid utbildningen av arbetskraft för skogsbrukets och jordbrukets behov beaktas. Det av departementschefen framförda uppslaget om statligt bidrag till yrkeskurser för utbildning av hembiträden bör jämväl uppmärksammas. Vidare bör vid sidan av yrkesutbildningen de åtgärder i övrigt övervägas, som kunna vara ägnade att befordra arbetskraftens rörlighet. Riksdagen förutsätter sålunda, att Kungl. Maj:t beaktar de synpunkter, som i berörda hänseenden angivits i motionerna I: 107 och II: 286 samt I: 108 och II: 217.

Såsom en viktig förutsättning för skapande av nya arbetstillfällen inom de utsatta områdena har departementschefen upptagit spörsmålet om lättnader i skattebördorna. Under rådande förhållanden kan självfallet icke undvikas, att det höga skattetrycket avskräcker från anläggning av nya företag. Att en omprövning igångsättes rörande möjligheterna att härutinnan åstadkomma ändring, finner riksdagen för sin del välbetänkt. Därjämte böra de uppslag prövas, som kunna leda till ökad sysselsättning. I motionerna I: 108 och II: 217 framföras i avseende härå flera värdefulla synpunkter, som äro förtjänta att uppmärksammas. Överhuvud taget synes riksdagen någon meningsskiljaktighet icke råda därom, att alla de utvägar och uppslag, som stå till buds för sanering av förhållandena inom de kvarstående arbetslöshetsöarna, böra undersökas och övervägas.

I likhet med departementschefen måste emellertid riksdagen konstatera, att avsevärd tid kommer att förflyta, innan en mera påtaglig effekt i form av ökade sysselsättningsmöjligheter kan uppnås. Under denna tid måste de arbetslösa i största möjliga utsträckning beredas sysselsättning genom arbeten av mera tillfällig art. För nästa budgetår har departementschefen därvid givit ökat utrymme åt beredskapsarbeten, i vilka framför allt familjeförsörjare skulle sysselsättas. Under förutsättning att, såsom departementschefen jämväl uttalat, vid arbetenas utförande i största möjliga utsträckning anlitas av arbetslöshetskommittéerna anvisad arbetskraft, har riksdagen icke något att erinra emot förslaget i denna del. Beredskapsarbeten böra emellertid så planläggas och bedrivas, att de icke kvarhålla arbetskraft, som kan beredas sysselsättning i öppna marknaden i övrigt. Det bör med andra ord tillses, att för reservarbeten gällande bestämmelser i nu berörda hänseenden i tillämpliga delar beaktas. Med hänsyn till skogs- och jordbrukets svårigheter att under vissa perioder erhålla tillräcklig arbetskraft, böra vidare sådana anordningar eftersträvas, som göra det möjligt att under nämnda tidsperioder avbryta eller inskränka beredskapsarbeten. Beträffande urvalet av arbetsobjekt vill riksdagen framhålla, att företräde under rådande förhållanden böra givas åt arbeten, som i största möjliga utsträckning skapa direkta arbetstillfällen. Slutligen anser sig riksdagen böra uttala, att, därest en mera varaktig omläggning av arbetslöshetspolitiken till förmån för beredskapsarbetslinjen skulle ifrågasättas, spörsmålet om lämpligt organ för handhavandet av de ärenden, som kräva central handläggning, dessförinnan överväges och förslag i ämnet underställes riksdagen.

De åtgärder, som hittills vidtagits för att bispringa arbetslösa tjänstemän,

synas riksdagen alltjämt böra fullföljas samt de förslag beaktas, som i avseende härå framförts i motionerna I: 69 och II: 161, I: 108 och II: 217 samt I: 185 och II: 381. Enligt vad riksdagen har sig bekant pågår för närvarande inom Stockholms stad utredning för utrönande av arbetslöshetens faktiska omfattning inom denna grupp av hjälpbehövande. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t inhämtar kännedom om det resultat, vartill denna utredning må komma. För övrigt utgår riksdagen från, att den av departementschefen bebådade arbetslöshetsräkningen kommer att omfatta jämväl ifrågavarande kategori.

Särskilda frågor.

I motionerna I: 334 och II: 589 hemställs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om anläggandet av ett vitplåtvalsverk till Lysekil fortfarande måtte bli va föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Vidare hemställs i motionerna I: 335 och II: 590, att riksdagen måtte besluta fortsätta utbyggandet av inomskärsfarleden Strömstad—Göteborg, del Sannesfjorden—Isvikskilen, till 4.5 meters djup enligt av ingenjör G. Berglund omarbetad plan, alternativ II, till en kostnadssumma av 3,180,000 kronor, att utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi som statligt beredskapsarbete, samt till arbetets påbörjande anvisa för budgetåret 1937/1938 500,000 kronor från anslaget till beredskapsarbeten.

Därjämte har i motionerna I: 337 och II: 592 hemställts, att riksdagen vid behandlingen av frågan om anslag till arbetslöshetens bekämpande måtte besluta, att av medlen till beredskapsarbeten — eventuellt av medlen till reserverarbeten m. m. — ett belopp av 500,000 kronor måtte på vissa angivna villkor och i enlighet med utfärdade närmare bestämmelser få användas som bidrag till skogsvårdsarbeten på enskilda skogar i de utsatta områdena.

Vad departementschefen anført rörande vattenavledningsföretaget Lyckebyån föranleder icke någon erinran från riksdagens sida.

Redan vid fjolårets riksdag förelåg frågan om anläggandet av ett vitplåtvalsverk i Lysekil. Departementschefen ansåg sig emellertid böra avstå från att då påkalla riksdagens medverkan för företagets igångsättande. Sedan dess hava ytterligare utredningar ägt rum. Med hänsyn till de resultat, som därvid framkommit, anser sig departementschefen nu sakna anledning att ytterligare överväga ifrågavarande uppslag. Såsom riksdagen förut framhållit böra alla möjligheter övervägas, som kunna vara ägnade att skapa bestående arbetstillfällen inom de svårast hemsökta orterna. Riksdagen, som förutsätter, att departementschefen ingående granskat i dylikt hänseende förefintligt undersöknings- och beräkningsmaterial, saknar anledning att med hänsyn till de synpunkter, som framkommit i motionerna I: 334 och II: 589, göra annat uttalande än att riksdagen förväntar, att Kungl. Maj:t även i fortsättningen undersöker alla möjligheter, som kunna vara ägnade att skapa bestående arbetstillfällen även å ifrågavarande ort.

Vid fjolårets riksdag behandlades jämväl spörsmålet om utförande av en inomskärsfarled Sannäs-fjorden—Isvikskilen för en beräknad totalkostnad av 3,180,000 kronor. Riksdagen ansåg därvid, att å Kungl. Maj:t borde ankomma att, efter vederbörande myndigheters hörande, pröva lämpligheten av företagets igångsättande såsom ett led bland övriga åtgärder för bekämpande av den i orten rådande arbetslösheten. Med anledning av motionerna I: 335 och II: 590 har riksdagen endast velat framhålla, att vad sålunda uttalats alltjämt böra äga giltighet.

I motionerna I: 337 och II: 592 angivas vissa skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar såsom lämpliga arbetsobjekt. Jämväl riksdagen är av den uppfattningen, att dylika arbeten förtjäna övervägas. Riksdagen har för den skull icke något att erinra emot, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i detta syfte.

Anslagsberäkning m. m.

Såsom förut framhållits har riksdagen ansett, att möjlighet bör beredas för anordnande av beredskapsarbeten i den omfattning departementschefen angivit. De verkställda beräkningarna av medelsbehovet härför hava ej heller givit riksdagen anledning till erinran.

Liksom departementschefen anser riksdagen, att den fortsatta låne- och subventionsverksamheten i första rummet bör avse att främja tillkomsten av ny företagsamhet framför allt inom de svårast hemsökta landsdelarna. Därvid bör dock alltjämt iakttagas, att statens bistånd lämnas under sådana former, att konkurrens olika företag emellan undvikas samt statsmakterna varken formellt eller reellt bindas för fortsatta stödåtgärder gentemot de företag, som bispringas. Den fortsatta dispositionen av lån- och subventionsanslagen föranleder således icke någon erinran från riksdagens sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad riksdagen i det föregående anført, besluta om igångsättande av statliga och kommunala beredskapsarbeten till en sammanlagd kostnad för staten av högst 15,000,000 kronor;

dels till *Statliga och kommunala beredskapsarbeten* för budgetåret 1937/1938 under femte huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;

dels ock medgivit, att kvarstående reservationer å de av 1933 och 1934 års riksdagar anvisade reservationsanslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet må av Kungl. Maj:t under budgetåret 1937/1938 disponeras för ifrågavarande ändamål enligt de ändrade grunder, som av riksdagen i det föregående angivits.

Stockholm den 11 juni 1937.

Med undersåtlig vördnad.